

Handläggare: Anette Petersson
Telefon: 08-508 24 420

Till
Skärholmens stadsdelsnämnd

Ändrade riktlinjer för folköl och tobakstillsyn i Stockholm

Remiss från Kommunstyrelsen, dnr 329-1353/2010

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen
2. Omedelbar justering

Steinunn Håkansson
Stadsdelsdirektör

Birgitta Thulén
Avdelningschef

Sammanfattning

Nämnden har fått ändrade riktlinjer för folköls- och tobakstillsynen på remiss från Kommunstyrelsen. Remisstiden sträcker sig till den 27 augusti 2010. Skärholmens stadsdelsnämnd har, fått dispens att komma in med yttrandet efter nämndmötet den 30 september 2010. Från och med den 1 augusti 2010 gäller delvis nya regler i tobakslagen och från den 1 juli 2010 i alkohollagen. Förändringarna i tobakslagen innebär bland annat att det blir straffbart att inte anmäla tobaksförsäljning till kommunen. Kommunen får även ansvaret för tillsynen över märkningen av tobaksvarorna som tidigare låg på Statens folkhälsoinstitut. Justitieombudsmannen (JO) har i ett beslut i december 2009 riktat kritik mot hur provköp genomförts i Karlskrona kommun. Såväl JO som Folkhälsoinstitutet anser att provköp inte bör tillämpas då det strider mot principen att dold myndighetsutövning inte bör förekomma.

De föreslagna rutinerna är i linje med det tillsynsarbete som förvaltningen redan genomför och innebär ett förstärkt samarbete med polismyndigheten samt att rutinerna för sanktioner vid överträdelser avseende folköls- och tobaksförsäljningen blir mer lika. Förvaltningen yrkar bifall till förslaget men anser att tobaks- och folkölsutbildningen för handlarna och deras personal ska ligga kvar centralt hos Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för Barn, Unga och fritid

Sammandrag av ärendet

Kommunerna utövar tillsyns över folköls- och tobaksförsäljningen i enlighet med alkohollagen och tobakslagen. Alkohollagen är en social skyddslagstiftning där omsorgen om unga är en av grunderna, åldersgränsen för folköl är 18 år.

Enligt 8 kap 1§ AL är det kommunen och polisen som utövar tillsyn över servering och detaljhandel med folköl. Åldersgränsen för tobak är 18 år (12§ TL). Näringsidkare är skyldiga att anmäla försäljning av folköl och tobak till kommunen. Man är även skyldig att bedriva egenkontroll över verksamheten samt att beskriva denna skriftligt i ett egenkontrollprogram. I tobakslagen finns mer regleringar kring försäljningen. Varje anmält försäljningsställe som säljer folköl och eller tobak ska få minst ett tillsynsbesök per år.

Kommunfullmäktige fastställer riktlinjerna för folköls- och tobakstillsynen. Den 1 augusti 2010 har det tillkommit vissa nya bestämmelser i tobakslagen och i alkohollagen. Dessutom har JO beslutat och Folkhälsoinstitutet rekommenderat att de så kallade provköpen inte längre ska användas som metod i tillsynsarbetet. Därför har socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen (SAF) tagit fram ett förslag till nya riktlinjer för stadens folköls- och tobakstillsyn.

Tobakslagen och alkohollagen

Från och med 1 augusti 2010 gäller delvis nya regler i tobakslagen och alkohollagen. Förändringarna i tobakslagen innebär bland annat att det blir straffbart för näringsidkare att inte anmäla tobaksförsäljning till kommunen. Ansvaret för tillsynen över märkningen av tobaksvaror flyttas samtidigt över till kommunerna, en uppgift som tidigare låg på Statens folkhälsoinstitut, FHI. Samtidigt sker en skärpning av föreskrifterna för varningsmärkning och innehållsdeklaration. Kommunen får befogenhet att meddela näringsidkare försäljningsförbud vid vissa överträdelser. Förändringarna i alkohollagen rörande folköl är att anmälan om försäljning måste ske innan försäljning får påbörjas samt

att den tidigare beteckningen öl förtydligas till folköl. Kommunen ska hädanefter ha en skriftlig plan för tillsynen.

Provköp

I december 2009 riktade justitieombudsmannen, JO kritik mot hur provköp genomförts i Karlskrona kommun. Kritiken gick i huvudsak ut på att metoden inte påvisar faktisk försäljning till underårig utan att ålderskontrollen inte fungerar samt att metoden är att jämföra med dold myndighetsutövning. Vilket föranleder såväl JO som FHI att inte rekommendera metoden med provköp vilken saknar stöd under nuvarande lagstiftning.

Tillsynsarbetet inom Stockholms stad

Kommunfullmäktige har fastställda riktlinjer för folköls- och tobakstillsynen. Dessa har reviderats under 2006 samt 2008. Inom staden ligger tillsynsansvaret över försäljningsställen på stadsdelsnämnderna medan samordning, utbildning, fakturering, konsultativt stöd samt bransch- och myndighetssamverkan ligger på socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, SAN.

Dessutom ansvarar SAN för tillsynen för de försäljningsställen som inte har någon fast lokal, men där tillsynsansvaret ligger på Stockholms stad, såsom internetförsäljning och trafikserveringar.

Samtliga stadsdelar använder stadens gemensamma ärendehanteringssystem för folköls- och tobakstillsynen, OL2. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden ansvarar för och förvaltar OL2 samt svarar för kommunikation, uppföljning och revidering av riktlinjerna.

Förslag på ändringar av riktlinjer och rutiner

Varje försäljningsställe får fortsatt minst ett årligt tillsynsbesök. Om brister konstaterats eller om försäljningsstället ligger nära en skola bör fler än ett besök genomföras. Varje tillsynsbesök registreras i ärendehanteringssystemet OL2 som administreras av SAN. Rutinerna vid tillsynsbesök överensstämmer i stort med tidigare. Aktuell information överlämnas, tillsynspersonalen frågar efter registreringsbevis, försäkrar sig om att angiven juridisk person överensstämmer med faktisk juridisk person och att försäljningsstället har ett egenkontrollprogram. Tillsynspersonalen försäkrar sig vidare om att skyltningen, marknadsföringen, märkning och försäljningen överensstämmer med lagen. Polismyndigheten erbjuds att vara med vid tillsynsbesök och vid särskilda problem på ett försäljningsställe bör besök genomföras tillsammans med polisen.

Minst en gång om året inbjuds handlare till en lokal informationsträff varvid även polisen erbjuds att vara med. Stadsdelsförvaltningen erbjuder handlarna sin medverkan på ett personalmöte per år.

Tillsynsärenden initieras liksom tidigare när ett försäljningsställe överträtt de bestämmelser i tobakslagen eller alkohollagen för vilka kommunen har tillsynsansvar. I varje tillsynsärende fattas beslut. För tobaksärenden är besluten antingen att avskriva, meddela föreläggande med eller utan vite, förbud med vite samt enligt ny lagstiftning försäljningsförbud upp till sex månader. För folkölsärenden är besluten som tidigare antingen att avskriva, meddela varning eller förbud att sälja folköl (sex eller tolv månader.) Beslut fattas i enlighet med den delegationsordning som finns i respektive nämnd. Varje beslut registreras i OL2.

Varje stadsdelsnämnd svarar för att de beslut som fattas med stöd av alkohollagen eller tobakslagen meddelas berörd myndighet (FHI, länsstyrelsen och polisen)

I varje tillsynsärende kommuniceras underlaget för beslutet med näringsidkaren. Samtidigt begärs yttrande samt egenkontrollprogram in. Om stadsdelsnämnden överväger att meddela försäljningsförbud ska en remiss sändas till polisen.

Tillsynsavgift

Tillsynsavgiften är fortsatt 1500 kronor för folköl och 1500 kronor för tobak per år. Säljs både folköl och tobak är avgiften 2000 kronor. Debitering sker årligen under mars månad av SAN. För de övergripande kostnaderna tar man ut ett belopp om 330 kronor per försäljningsställe.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förutom samarbetet med socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen samverkar förvaltningen med såväl länsstyrelsen, FHI samt polismyndigheten. Förvaltningen håller en hög profil i tillsynsarbetet och är representerad i den arbetsgrupp i SANs regi (dokumentgruppen) som kontinuerligt ser över de dokument och rutiner som används i kommunens tillsynsarbete. Där medverkar förutom Skärholmen även Hägersten/Liljeholmen och Rinkeby/Kista. Förvaltningen deltar även i de tillsynsmöten som SAN anordnar.

Det lokala tillsynsarbetet i Skärholmen utförs av preventionssamordnaren tillsammans med närpolisen. Förvaltningens goda relationer med Skärholmens närpolis medför ett väl fungerande samarbete, så även i kontakten med

näringsidkare i tillsynsfrågor varför de nya rutinerna på den punkten redan är genomförda.

Förvaltningen är i stort sett positiv till de föreslagna ändringarna av riktlinjerna för folköls- och tobakstillsynen i Stockholms stad. Det är bra att riktlinjerna anpassas och tydliggörs utifrån de nya bestämmelserna i tobaks- och alkohollagarna samt till JO:s och Folkhälsoinstitutets ställningstagande när det gäller provköp. Skärholmens stadsdelsförvaltning genomförde dock inte provköp på samma sätt som i Karlskrona kommun. Vi meddelade alla handlarna om att provköp genomfördes minst en gång per år gällande både tobak och folköl. Många av handlarna uppskattar detta inslag av kontroll. De anser att det är en viktig fråga och diskuterade det även med sin personal efter genomförda provköp. En del av de stora affärskedjorna i stadsdelen har även egna provköpskontrollanter.

Det kommer säkert att underlätta för stadens handlare att bara ha en myndighet att anmäla sig till när socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen tar över anmälningshanteringen. Handlarna vet ibland inte vilken stadsdelsförvaltning de tillhör.

Förslaget att 14 stadsdelsområden lokalt ska ansvara för handlarna och deras personals utbildning i tobaks- och folkölsfrågor en gång om året känns inte helt optimalt. Skärholmen erbjöd handlarna liknande utbildningar innan dessa förlades centralt. Dessa möten var både med och utan polisen. Intresset från handlarna var oerhört lågt. Förvaltningen föreslår att utbildningarna ligger kvar centralt hos socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen som under ett år kan erbjuda flera olika datum och på så sätt nå flera handlare.

Förvaltningen är även angelägen om att tillsynsmötena som hålls av socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen fortsätter. Där kan tillsynsansvariga i varje stadsdelsområde få information om ny lagstiftning, byta erfarenheter med varandra kring tillsynsfrågor och få stöd i ärendehanteringssystemet OL2. Det garanterar att arbetet inte isoleras på respektive stadsdelsförvaltning utan blir så lika som möjligt över staden. Detta skapar även en rättsäkerhet för handlarna.

Förvaltningens huvuduppdrag i tillsynsarbetet är att skydda barn och ungdomar under 18 år från alkohol och tobak. De allra flesta näringsidkare är tillskyndare av det och i första hand går tillsynsarbetet ut på att ge råd och stöd till dem och deras personal syftande till att undvika misstag. I andra hand, vid överträdelser eller misstankar om överträdelser som kommer till förvaltningens kännedom kommer möjligheten till sanktioner i fråga. Här är det en förenkling i arbetet att

regelsystemet för tobak är förändrat så att det mer liknar det för folköl både på punkterna att försäljningsförbud kan meddelas av stadsdelsnämnden och att polisens blir en samarbetspartner i tillsynen och inte som tidigare endast ifråga om lagöverträdelser när det gäller tobak.

Förvaltningen har sedan två år tillbaka tagit fram en plan för det årliga tillsynsarbetet.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget men anser att tobaks- och folkölsutbildningen för handlarna och deras personal ska ligga kvar centralt hos socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen.

Bilagor

Remisshandlingar med bilagor